

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ / KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Natálie Jacková

**Příprava dětí z Dětského domova Klánovice na samostatný
život a využití tréninkových a startovacích bytů**

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Alois Daněk, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR / COMBINED (PART TIME) STUDIES

2018-2021

BACHELOR THESIS

Natálie Jacková

**Preparation of children from the Klánovice Children's
Home for independent living and use of training and starting
apartments**

Prague 2021

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Alois Daněk, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 1. května 2021

Jméno autorky

Poděkování

Děkuji PhDr. Aloisi Daňkovi, Ph.D. za vedení, podporu a drahocenné rady při zpracování bakalářské práce. Děkuji ředitelce Dětského domova Klánovice Mgr. Daně Kuchtové za její vstřícnost a za umožnění nahlížení do dokumentace dětského domova. Děkuji také Mgr. Tereze Kašparové Szabové za podnětné konzultace.

Poděkování také patří všem spolupracujícím respondentům za ochotu účastnit se výzkumu. Velký dík patří všem vychovatelům pečujícím o všechny děti.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje problematice přípravy dětí v dětských domovech na jejich odchod do samostatného života, zaměřuje se konkrétně na Dětský domov Klánovice.

V teoretické části popisuje jednotlivé formy náhradní péče, mapuje cestu dítěte z rodiny až do péče ústavní, seznamuje se související legislativou. V závěru vykresluje možnosti, které v rámci následné péče mladí dospělí opouštějící dětské domovy mají.

Praktická část se formou kvalitativního výzkumného šetření zabývá tématem tréninkových a startovacích bytů. Zkoumá, jak přispívají zkušební pobyty v tréninkových bytech v Dětském domově Klánovice k připravenosti dětí na odchod z dětského domova; jak hodnotí přínos tréninkových bytů samy děti, které je užívají; poskytuje srovnání s náhledem a zkušeností vychovatelů dětí a zjišťuje, jaký je reálný zájem těchto mladých dospělých, kteří budou v nejbližších letech opouštět dětský domov o možnost využití startovacích bytů, kterými Dětský domov Klánovice disponuje a zda je tedy jejich kapacita dostačující. Šetření je vedeno za využití kvalitativních výzkumných metod jako jsou rozhovory, analýza osobní dokumentace dětí a kazuistiky.

Klíčová slova

Dětský domov Klánovice, náhradní rodinná péče, následná péče, startovací byt, Školský zákon, tréninkový byt, ústavní výchova

Annotation

The bachelor thesis deals with the issue of preparing children in children's homes, for their leaving in to the independent lives, it focuses specifically on the Children's Home Klánovice.

The theoretical part describes the various forms of substitute care, maps the path of the child from the family to institutional care, acquaints with the relevant legislation. Finally, it depicts the possibilities that young adults leaving children's homes have as part of aftercare.

The practical part deals with the topic of training and starting apartments in the form of a research survey. It examines how trial living in training flats in Klánovice Children's Home contributes to the readiness of children to leave the children's home; how the benefits of training flats are assessed by the children who use them; provides a comparison with the view and experience of caretakers. Also finds out what is the real interest of these young adults who will leave children's house in the coming years in the possibility of using the start-up apartments available at the Klánovice Children's Home and whether their capacity is sufficient. The survey is conducted using qualitative research methods such as interviews, analysis of personal documentation of children and casuistry.

Keywords

Aftercare, Education Act, institutional education, Klánovice Children's Home, start-up apartment, substitute family care, training apartment

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VHLED DO PROBLEMATIKY	11
2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	12
2.1 Osvojení	13
2.2 Pěstounská péče	13
2.3 Hostitelství	14
2.4 Opatrovnictví	14
2.5 Svěření do péče jiné osoby	14
2.6 Poručenství.....	14
3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	15
3.1 Ústavní výchova z pohledu legislativy	16
3.2 Typy školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči.....	18
3.2.1 Diagnostické ústavy	18
3.2.2 Dětské domovy se školou	19
3.2.3 Výchovné ústavy.....	19
3.2.4 Střediska výchovné péče.....	20
3.2.5 Zařízení pro děti cizince	20
3.2.6 Dětské domovy	21
4 NÁSLEDNÁ PÉČE PRO DĚTI ODCHÁZEJÍCÍ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ	22
PRAKTICKÁ ČÁST	24
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ: PŘÍNOS TRÉNINKOVÝCH BYTŮ V DĚTSKÉM DOMOVĚ KLÁNOVICE	24
5.1 Cíl výzkumu.....	24
5.2 Výzkumné metody	24
5.3 Zkoumané prostředí - Dětský domov Klánovice	27
5.3.1 Příprava dětí na samostatný život	32
5.3.2 Tréninkové byty	33
5.3.3 Následná péče, startovací byty.....	35

5.4. Průběh vlastního výzkumu.....	38
5.4.1 Popis zkoumaného vzorku respondentů	39
5.4.2 Případové studie.....	40
Případová studie A	40
Případová studie B	42
Případová studie C	44
Případová studie D.....	45
Případová studie E	47
5.5 Závěr výzkumného šetření.....	49
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	52
SEZNAM ZKRATEK.....	55
SEZNAM TABULEK	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

Tato bakalářská práce se věnuje období odchodu zletilých dětí z dětských domovů a s tím spojené problematice. Vzhledem k vážnosti tohoto tématu, které je v současné době stále téměř opomíjenou oblastí zájmu našich zákonodárců, je hlavním cílem této práce rozšířit povědomí veřejnosti v problematice mladých lidí, kteří opouštějí ústavní zařízení; pokusit se usnadnit orientaci v dané oblasti a naznačit kudy by případně mohla vést cesta ke zlepšení nynější situace. Cíl výzkumu je primárně zaměřen na přínos tréninkových bytů v rámci přípravy dětí na odchod z dětských domovů. Zároveň je zjišťován zájem dětí o využití startovacích bytů po odchodu z dětského domova. Výzkumné šetření bylo prováděno konkrétně v Dětském domově Klánovice.

Téma bakalářské práce i volba výzkumu vychází z osobní zkušenosti autorčiny praxe, jelikož již řadu let pracuje v Dětském domově Klánovice, tématem se zabývá dlouhodobě a je i součástí její každodenní pracovní činnosti.

V bakalářské práci je popisována oblast činností, které by měly být praktikovány v dětských domovech v rámci přípravy dětí na odchod z dětského domova do samostatného života a dětem by tuto cestu měli usnadňovat. Pravdou zůstává, že každé zařízení pro výkon ústavní výchovy může mít v oblasti přípravy odlišné představy, odlišně je praktikuje, nicméně platí, že na tuto oblast by měl být kladen výrazně vyšší důraz. Nikde není dáno, jak má vlastně taková příprava na život probíhat a nikým nejsou koordinovány postupy v přípravě dětí. Je jen na přístupu, znalosti a citu vychovatelů dětí, jaký způsob přípravy zvolí a kolik času této přípravě věnují. Práce popisuje průběh přípravy na samostatný život, jak je provozován konkrétně v Dětském domově Klánovice, a dále jak zde probíhá následná péče. V rámci přípravy jsou v domově provozovány tzv. tréninkové byty, kde si mladí dospělí mohou vyzkoušet samostatné bydlení i hospodaření se svěřenými penězi. Dále práce seznamuje s pojmem startovací byt, jak je chápán v Dětském domově Klánovice a pro koho a za jakých podmínek je tento byt určen.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. V první, teoretické části, práce popisuje průběh cesty dítěte z rodiny, která končí umístěním dítěte do ústavní péče, dále pak, kdy je přistupováno k náhradní rodinné péči a za jakých podmínek se dítě dostane až do ústavní

péče. Důležitou kapitolou je legislativa spojená s ústavní výchovou ve školských zařízeních, která jasně vymezuje účel a působnost zařízení, průběh práce s dětmi, práva a povinnosti. V teoretické části tato práce dále specifikuje, jaká zařízení spadají mezi školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a krátce jejich činnost přibližuje. V závěru teoretické části práce popisuje současné možnosti v rámci následné péče pro mladé dospělé odcházející z dětských domovů.

Praktická část práce se pak věnuje výzkumnému šetření na zvolené téma využití tréninkových bytů a zájmu dětí o využití startovacích bytů ve správě Dětského domova Klánovice s cílem zjistit, jak vnímají funkci tréninkových bytů děti, které je momentálně využívají a v čem jejich hlavní přínos pro konkrétní dítě spatřují jejich vychovatelé a zda děti mají zájem o využití startovacích bytů po odchodu z dětského domova. V této části práce popisuje zvolený cíl výzkumu, výzkumné metody a důvod výběru výzkumné metody, seznamuje s výzkumným prostředím a s vybraným vzorkem respondentů, jejichž odpovědi získané pomocí rozhovorů jsou zde zpracovány formou případových studií a následně je stanoven celkový závěr z tohoto výzkumného šetření.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VHLED DO PROBLEMATIKY

Dá se říci, že v České republice se na problematiku spojenou s odchody mladých dospělých lidí z dětských domovů do samostatného života odborná literatura, prakticky vyjma Běhounkové¹, příliš nepamatuje. Zahraniční zdroje nejsou univerzálně aplikovatelné na různá národní prostředí.

Velký problém spočívá také v nesystematičnosti přístupů k následné péči pro děti opouštějící školská zařízení. Spolupráce mezi dotčenými institucemi je nekoordinovaná, vzhledem k tomu, že se tato problematika prolíná mezi gescemi více ministerstev. Řekněme, že problematikou se zabírají spíše angažovaní jednotlivci. Čas od času se v médiích objeví reportáž zaměřená na tuto oblast, či rozhovor s politiky, ze kterého v podstatě nevyplyvá žádná použitelná koncepce či jednotnost v přístupech.

Jedním z mála použitelným zdrojem k vyšší informovanosti mohou být zpracované průzkumy realizované neziskovým sektorem. Jedním z takových průzkumů je průzkum agentury Ipsos z roku 2015², který byl objednan neziskovou organizací Mimo domov.

Nejnovějším provedeným průzkumem v této oblasti je i „*Průzkum Příprava mladých dospělých na samostatný život*“ uskutečněný v roce 2020 jako zakázka pro Nadační fond Krok domů. Tento fond byl založen poměrně nedávno a je zaměřen právě na systémové změny v problematice odchodů³.

¹ BĚHOUNKOVÁ, Leona et al, 2012. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*.

² MIMO DOMOV, 2015.

³ ŠVEHLA, Jakub a Martina, POLÁČKOVÁ, 2020. *Příprava mladých dospělých vyrůstajících v pobytových zařízeních na odchod do dospělého života*

2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Pro děti, které ze závažných důvodů dočasně či trvale nemohou žít s žádným ze svých rodičů je nutné vyhledat náhradní péči. Mezi nejčastější důvody, proč je přistupováno k tomuto kroku, patří alkoholismus a jiné závislosti, poruchy osobnosti, trestná činnost a výkon trestu, duševní poruchy, neúnosná sociální situace, citová nezralost atp. Mnohdy tyto důvody v rodině dítěte vedou k zanedbávání péče, psychickému i fyzickému týrání, a i k zneužívání dětí. Tyto děti bývají velmi často velmi citově deprivované.

V České republice je dítě možné umístit rozhodnutím soudu do náhradní rodinné péče, nebo do ústavní péče na základě zákona číslo 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí⁴, ve znění pozdějších předpisů. Snahou při umísťování dítěte je vždy nejprve vyčerpat všechny dostupné možnosti náhradní rodinné péče a až když není možnost využít náhradní rodinnou péči přistupuje se k umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy.

Náhradní rodinná péče, je taková péče, kdy je dítě vychováváno náhradními rodiči a jejímž účelem je poskytnutí péče dítěti bez vlastního rodinného zázemí.

Náhradní rodinná péče je právně zakotvena v Občanském zákoníku v zákoně č. 89/2012 Sb.⁵, který je v platnosti od ledna 2014. Dřívější zákon o rodině byl zrušen a nyní je součástí občanského zákoníku. O svěřením dítěte do náhradní rodinné péče vždy rozhoduje soud.

Mezi náhradní rodinnou péčí je řazeno:

- Osvojení
- Pěstounská péče
- Hostitelství
- Opatrovnictví
- Svěření do péče jiné osoby
- Poručenství

⁴ MPSV, 1999. Zákon o sociálně právní ochraně dětí.

⁵ Česko, 2012, Občanský zákoník

2.1 Osvojení

Osvojení⁶ je institut náhradní rodinné péče, kde je dítě svěřeno osvojiteli natrvalo soudem. S původní rodinou zaniká příbuzenský poměr a současně vznikají nové právoplatné příbuzenské vztahy mezi osvojeným dítětem a všemi členy nové rodiny. Osvojení je možné i v případě registrovaného partnerství, nebo osamělé osoby. Osvojit si lze pouze právně volné dítě. Adoptovat lze i zletilého jedince. Nová rodina je povinna informovat dítě o adopci nejpozději do jeho nástupu do základní školy.

2.2 Pěstounská péče

„Do pěstounské péče se svěřují děti, jejichž výchova není u rodičů zajištěna a zájem dítěte takové svěřeni vyžaduje. Jsou to například situace dětí, o něž rodiče řádně nepečují, ale nejsou splněné podmínky pro osvojení nebo osvojení není vhodné s ohledem na věk dětí či citovou vazbu dětí na rodiče a naopak apod.“⁷

V občanském zákoníku je uvedeno, že nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče pěstounovi. Takové dítě však není právně volné. Pěstoun musí umožnit zákonnému zástupci styk s dítětem, pokud není tento omezen či zakázán soudně.

Formy pěstounské péče:

- Na přechodnou dobu – přibližně na 1 rok
- Dlouhodobá

Další formou pěstounské péče je SOS Sluníčko – krizový program SOS dětských vesniček. V současné době jsou tři v České republice a patří mezi tzv. zařízení ZDVOP, tj. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dítě by zde nemělo pobývat zpravidla déle než 6 měsíců. Zde je ovšem rozdíl v umístění dětí a to, že o umístění dítěte do tohoto zařízení může požádat zákonný zástupce, obec, samotné dítě i rozhodnout soud.

⁶ Termín „osvojení“ je identický s termínem „adopce“.

⁷ KRAUSOVÁ a NOVOTNÁ, 2006. *Sociálně-právní ochrana dětí*. S. 56.

2.3 Hostitelství

Hostitelská péče je specifickou formou náhradní rodinné péče pouze pro děti v zařízeních pro výkon ústavní výchovy. Nepatří mezi klasické formy náhradní rodinné péče. Výkon hostitelské péče je umožněn na základě § 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí⁸. Hostitelská péče je významně využívána v dětském domově Klánovice a je tak brána jako příprava pro případnou péči pěstounskou.

2.4 Opatrovnictví

Opatrovník je určen soudem, většinou se jedná o správu majetku dítěte. Opatrovníkem může být i orgán sociálně právní ochrany dětí, a to na dobu určitou.

2.5 Svěření do péče jiné osoby

Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka. Svěření dítěte do osobní péče pečující osoby nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet osvojení. Má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. Nejčastěji se dítě svěruje do příbuzenské péče.

2.6 Poručenství

Poručníka jmenuje soud dítěti, není-li tu žádný z rodičů, který má, a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Poručník má vůči dítěti v zásadě všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost, pokud není soudem určeno jinak. Poručníkem může být i orgán sociálně právní ochrany dětí na přechodnou dobu.

⁸ MPSV, 1999. Zákon o sociálně právní ochraně dětí. § 30.

Až v okamžiku, když jsou vyčerpány všechny možnosti umístění dítěte do náhradní rodinné péče přistupuje soud k rozhodnutí o umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy.

3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Společným symptomem dětí umístěných v zařízení institucionální výchovy je zážitek psychické deprivace a subdeprivace⁹. Výkon ústavní výchovy je upravován zákonem 109/2002 Sb.¹⁰ Ústavní výchova je nařizována na základě zákon č. 89/2012 Sb. „... jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit, může soud jako nezbytné opatření také nařídít ústavní výchovu. Učiní tak zejména tehdy, kdy dříve učiněná opatření nevedla k nápravě.“¹¹ Soud přitom musí vždy zvažovat, zda není na místě dát přednost svěřeni dítěte do péče fyzické osoby. Specifikem ústavní výchovy je skutečnost, že může být soudem z důležitých důvodů prodloužena až o jeden rok po dosažení zletilosti, tj. do 19 ti let věku dítěte¹².

Ústavní výchova je nařizována soudem v občanskoprávním řízení na základě zákona 109/2002 Sb. a zákona 89/2012 Sb. z důvodu poruch chování dítěte, z důvodu, kdy rodina neplní základní funkce, kdy jiná opatření nejsou vhodná ani dostupná z důvodu úmrtí zákonného zástupce.

Ústavní výchovu nařizuje i ruší soud. Trvá tak dlouho, dokud splňuje svůj účel. Soudem je nařízena na dobu 3 let. Pokud trvají podmínky, tak se prodlužuje, a to i opakovaně. Každého půl roku soud přezkoumává podmínky pro výkon ústavní výchovy. Výkon ústavní výchovy probíhá pod dohledem orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

⁹ BĚHOUNKOVÁ, L. 2012. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstající v náhradní rodinné péči*. S. 50.

¹⁰ MŠMT, 2002. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*

¹¹ ČESKO. 2012. *Nový občanský zákoník: zákon č. 89/2012 Sb. § 971*

¹² TAMTÉŽ. § 974

3.1 Ústavní výchova z pohledu legislativy

Mezi klíčové legislativní dokumenty patří mezinárodní Úmluva o právech dítěte. Česká republika převzala ke dni svého vzniku (1.1. 1993), všechny mezinárodní závazky České a Slovenské federativní republiky. Od okamžiku svého vzniku tak je ČR smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte, kterou bývalá Česká a Slovenská Federativní republika podepsala dne 30. září 1990, ratifikační listina byla po vyjádření souhlasu Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky a ratifikaci prezidentem uložena dne 7.ledna 1991. Všechny další zákonné předpisy, které upravují tuto oblast, jsou jednoznačně v souladu s předmětnou mezinárodní smlouvou. Tato smlouva stanovuje povinnost státu a dospělých osob, zabezpečit a ctít práva dítěte. Dále vyzdvihuje, že v období dětství má každý člověk nárok na zvláštní pomoc a péči, chápe, že v zájmu udržení harmonického rozvoje dětské osobnosti má dítě vyrůstat v prostředí rodiny. Český právní řád obsahuje několik právních norem, které upravují situace dítěte, kdy rodina neplní své funkce řádně.

Zákon číslo 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, jako součásti ústavního pořádku České republiky účinný od 28.12.1992..Je základní listinou, která upravuje problematiku rodiny, rodičovství a dětí. Článek 32, odst.1, deklaruje, že rodina a rodičovství jsou chráněny zákonem. Dále pak, zaručuje zvláštní ochranu dětem a mladistvým.

Zákon číslo 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, Hlava II. -Rodinné právo, vstoupil v platnost místo dnes již zcela zrušeného zákona číslo 94/1963 Sb., o rodině. Je stěžejním zákonem v oblasti rodinného práva. Zákon v jednotlivých ustanoveních upravuje zodpovědnost rodičů, vyživovací povinnost, výchovná opatření, upravuje vztah mezi dítětem a jeho rodiči, osvojení, pěstounskou péči, opatrovnictví a poručenství. Dále jsou zákonem vymezeny situace, ve kterých mohou být rodiče zbaveni zodpovědnosti nebo omezeni ve výkonu zodpovědnosti.

Významný a zásadní je pro ústavní výchovu **zákon č. 109/2002 Sb.** o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, upravuje podmínky výkonu ústavní výchovy. Vymezuje všechna zařízení ústavní výchovy –diagnostický ústav, výchovný ústav, dětský domov a dětský domov se školou. Upravuje také povinnosti a práva dětí, které jsou umístěny v zařízeních, stejně jako povinnosti a práva

ředitele a dalších osob, odpovědných za výchovu svěřených dětí. V ustanoveních zákona je uvedeno stanovení výše úhrad za péči, která je dětem v zařízeních poskytována, kapesné, věcnou pomoc a dary.

Účel zařízení ústavní výchovy je dále upraven v **zákoně č. 333/2012 Sb.**, zákon, kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. V tomto zákonu se uvádí: „*Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let (dále jen „dítě“), na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Zařízení spolupracují s rodinou dítěte a poskytují jí pomoc při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, včetně rodinné terapie a náviku rodičovských a dalších dovedností nezbytných pro výchovu a péči v rodině. Zařízení poskytují podporu při přechodu dítěte do jeho původního rodinného prostředí nebo přemístění do náhradní péče*“¹³.

Dalším významným zákonem pro výkon ústavní výchovy je **zákon č. 561/ 2004 Sb.**, Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Děti jsou vzdělávány v souladu se zásadami a cíli vzdělávání, s důrazem kladen na rovnost vzdělávacích příležitostí pro všechny a respektování vzdělávacích potřeb jednotlivců při vzdělávání. Je třeba neopominout také **zákon č. 563/2004 Sb.**, Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. V neposlední řadě se ústavní výchova řídí **Vyhláškou č. 27/2016 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a **Vyhláškou č. 197/2016 Sb.**, Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky. Je třeba zdůraznit, že problematika ústavní výchovy je primárně oblastí školskou, nicméně nelze opominout i oblast sociální. V sociální oblasti je zásadní **Zákon č. 359/1999 Sb.** o sociálně –právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí. Tento zákon definuje sociálně právní ochranu dětí jako:

- ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu

¹³ MŠMT, 2012. zákon č. 333/2012 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb § 1, odst. 2

- ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

přičemž zdůrazňuje, že nedotčeny zůstávají zvláštní právní předpisy, které též upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte¹⁴.

3.2 Typy školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči

V zákoně 109/2002 Sb., jsou specifikována následující zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy:

- Diagnostické ústavy
- Dětské domovy se školou
- Dětské domovy
- Výchovné ústavy
- Střediska výchovné péče
- Zařízení pro děti cizince

3.2.1 Diagnostické ústavy

Do diagnostických ústavů jsou přijímány děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Děti s uloženou ochrannou výchovou jsou po komplexní diagnostice dále umístovány do dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů.

Diagnostické ústavy plní dle potřeb dítěte zejména funkci diagnostickou, vzdělávací, terapeutickou, výchovnou a sociální a dále také funkci organizační a koordinační. Například jednou z povinností diagnostických ústavů je ověřování účelnosti postupu a

¹⁴ MPSV, 1999, Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně –právní ochraně dětí. § 1.

výsledků výchovné péče – 2 x ročně kontrola programů rozvoje osobnosti dítěte (PROD) v dětských domovech.

Diagnostické ústavy jsou členěny dle věku dítěte na Dětský diagnostický ústav (DDÚ) a Diagnostický ústav pro mládež (DÚM). V současné době je v ČR 8 DDÚ pro děti od 3 do 15 let a 4 DÚM pro děti od 15 let, z toho 2 jsou umístěny v Praze, a to v Hodkovičkách na Praze 4 – určen pouze pro dívky a v Praze 2 v Lublaňské ulici určen pro chlapce 15-18 let, dále je jedno zařízení je v Brně určené pro chlapce i dívky a jedno v Ostravě.

3.2.2 Dětské domovy se školou

Dětské domovy se školou zajišťují péči, jak dětem s nařízenou ústavní výchovou, pokud mají závažné poruchy chování, nebo trpí duševní poruchou, tak i dětem s uloženou ochrannou výchovou. Základní organizační jednotka je rodinná skupina o počtu 5-8 dětí. V současné době je v České republice 28 dětských domovů se školou a je zde umístěno kolem 980 dětí¹⁵.

Do dětského domova se školou mohou být umísťovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Pokud u dítěte po ukončení povinné školní docházky přetrvávají závažné poruchy chování a nemůže-li být toto dítě středoškolsky vzděláváno mimo zařízení, ani s ním není uzavřen pracovníprávní vztah, je takové dítě přerazováno do výchovných ústavů.

3.2.3 Výchovné ústavy

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Děti zde mohou setrvat až do 26 let věku. V současné době je po celé České republice 25 těchto školských zařízení. Základní organizační jednotkou je ve výchovných ústavech výchovná skupina pro 5 až 8 dětí.

Výchovné ústavy jsou zřizovány odděleně, a to pro děti s nařízenou ústavní výchovou, s uloženou ochrannou výchovou, které jsou nezletilými matkami, a jejich děti, nebo které vyžadují výchovně léčebnou péči, popřípadě se ve výchovném ústavu pro tyto

¹⁵ MŠMT, 2021. Přehled škol a školských zařízení.

děti zřizují oddělené výchovné skupiny. Dále do výchovných ústavů může být umístěno i dítě starší 12 let, s uloženou ochrannou výchovou, a výraznými projevy závažné poruchy chování, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou a také výjimečně dítě nad 12 let s nařízenou ústavní výchovou se zvláště závažnými poruchami chování.

Ve výchovných ústavech, stejně tak i v dětských domovech se školou, je možnost zřízení specializovaných oddělení – výchovně léčebných skupin určených pro děti např. z těžkými formami ADHD. Děti mohou být v krajním případě medikovány¹⁶. Výchovné ústavy mohou mít i samostatné skupiny pro studující.

3.2.4 Střediska výchovné péče

Jedná se o preventivní etopedické zařízení spadající pod gesci výchovných ústavů. Poskytuje zejména služby v oblasti poradenské, terapeutické, diagnostické, vzdělávací, speciálně pedagogické a psychologické, výchovné a sociální, informační. Služby střediska jsou poskytovány formou ambulantní i internátní, nebo formou denních stacionářů, a dále terénní formou.

Služby střediska mohou využít i klienti s vážnějšími poruchami. Je zde možnost dobrovolných pobytů na základě žádosti. Výchovná skupina při využití v internátní či celodenní službě zařízení je v počtu 6 až 8 dětí. Nyní je v České republice 33 těchto zařízení.

3.2.5 Zařízení pro děti cizince

Zařízení pro děti – cizince, je jediné zařízení ústavní výchovy v České republice, které může přijmout nezletilé děti do 18 let bez české státní příslušnosti.

¹⁶ V současné době můžeme sledovat odklon od přílišného používání medikací.

3.2.6 Dětské domovy

Dětské domovy jsou nejčastějším zařízením pro výkon ústavní výchovy v ČR. V České republice jich nalezneme v současné době 138 a je zde umístěno více než 4300 dětí. Spadají do gesce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR¹⁷.

Dětský domov je školské zařízení pro výkon ústavní výchovy. Mohou sem být umístovány děti na základě rozsudku soudu ve věku od 3 do 18 let věku, v případě prodloužení ústavní výchovy i do 19 let a také nezletilé matky s dětmi. V případě dalšího studia může statutární zástupce dětského domova uzavřít s dítětem dohodu, která umožňuje dítěti setrvat v dětském domově až do 26 let.

Základní organizační jednotkou v dětských domovech jsou rodinné skupiny v počtu šest až osm dětí. Počet rodinných skupin v areálu dětského domova může být maximálně šest.

Dětské domovy plní zejména funkci výchovnou, vzdělávací a sociální. Zajišťují péči o děti, které nemají závažné poruchy chování. Děti navštěvují běžné školy, které nejsou součástí dětského domova.

Dětské domovy, jakožto ostatní školská zařízení pro výkon ústavní výchovy vedou povinnou dokumentaci o zařízení i o dětech¹⁸. Dozor nad dodržováním právních předpisů je vykonáván příslušným státním zastupitelstvím.

Pedagogičtí pracovníci – vychovatelé, pracující v dětském domově mají odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost. Všichni pedagogičtí pracovníci v zařízení musí splňovat předpoklad psychické způsobilosti, podložený psychologickým vyšetřením, provedeným u psychologa s akreditací od MŠMT. Platnost tohoto vyšetření je nyní na dobu neurčitou.

Klientela zařízení:

- děti s nařízenou ústavní výchovou
- děti, u nichž bylo nařízeno předběžné opatření
- děti, které nejsou občany České republiky a splňují podmínky stanovené zákonem o
- sociálně-právní ochraně dětí

¹⁷ Mohou být jak státní, tak soukromé – např. dětský domov Radost v Dolních Měcholupech v Praze.

¹⁸ MŠMT, 2002. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy*. § 34 písmeno E.

- zařízení může na základě žádosti poskytovat plné přímé zaopatření zletilé nezaopatřené osobě po ukončení výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, připravující se na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let, podle smlouvy uzavřené mezi nezaopatřenou osobou a zařízením nejpozději do 1 roku od ukončení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Dětem, pro které se nepodaří uskutečnit, po celou dobu jejich pobytu v dětském domově až do jejich zletilosti, návrat zpět do jejich původní rodiny z různých důvodů, a ani není možné, nebo se nezdaří jejich umístění do náhradní péče, je určena následná péče.

4 NÁSLEDNÁ PÉČE PRO DĚTI ODCHÁZEJÍCÍ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ

Podle zákona 109/ 2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních se dítěti opouštějícímu po dosažení zletilosti zařízení poskytuje ze strany zařízení, podle skutečné potřeby v době propouštění a podle hledisek stanovených vnitřním řádem věcná pomoc nebo jednorázový peněžitý příspěvek¹⁹. Původní částka byla zvýšena legislativní úpravou až na 25 000 Kč²⁰.

Dále zařízení poskytuje poradenskou pomoc se zajištěním bydlení a práce a případně též při řešení tíživých životních situací. Tato pomoc by měla být poskytována ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany. Ředitel zařízení je povinen:

- informovat v zájmu zaručení návaznosti péče příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností o nadcházejícím propuštění dítěte ze zařízení, a to v termínu nejméně 6 měsíců před propuštěním dítěte;
- umožnit dítěti, které má být propuštěno ze zařízení z důvodu zletilosti, jednání se sociálním kurátorem²¹.

„V současnosti není pro mladé lidi opouštějící zařízení institucionální výchovy v České republice vytvořen komplexní systém, finančně podporovaný a odborně

¹⁹ MŠMT, 2002. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy*. § 33.

²⁰ Nařízení vlády č. 460/2013 Sb., s účinností od 1. ledna 2014.

²¹ MŠMT, 2002. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy*. § 24 odst. 1.

*garantovaný státem, který by překlenoval podporu a péči v zařízení a zároveň poskytoval oporu v samostatném životě po jeho opuštění. Každé zařízení aplikuje následnou podporu dle svých možností a filozofie*²².

Výše uvedený pohled na problematiku zcela koresponduje s aktuálně realizovanou studií, v které mimo jiné je tvrzeno, že:

*„V ČR neexistuje odpovídající systém péče pro tyto osoby, chybí dostupné specializované sociální služby pro rodiny s dětmi, dostatečná podpora náhradní rodinné péče. Postupy, které mají připravit osoby opouštějící institucionální péči na život mimo instituci, jsou hodnoceny jako nesystémové*²³.

Dle standardů kvality péče sociálně-právní ochrany jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností povinny se intenzivně věnovat *„oblasti přípravy na samostatný život u dětí starších 16 let, které se nacházejí v ústavní výchově, v náhradní rodinné péči nebo v péči kurátorů*²⁴.

V podstatě jedinou jasně vymezenou službou pro děti opouštějící ústavní zařízení je Dům na půl cesty. Dům na půl cesty je však služba sociální péče²⁵. Proto operuje pod jiným legislativním rámcem. V oblasti následné péče nejčastěji školská zařízení pro výkon ústavní výchovy spolupracují s nestátními organizacemi, nadacemi, či nadačními fondy, které se touto oblastí zabývají a poskytují služby a programy spojené s touto problematikou.

²² BĚHOUNKOVÁ, L. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstající v náhradní rodinné péči*. S. 166.

²³ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2015. *Studie systému následné péče o ohrožené děti po dosažení zletilosti*.

²⁴ MPSV, 2014. *Manuál standardů kvality sociálně-právní ochrany pro orgány sociálně-právní ochrany*.

²⁵ MPSV, 2006. *Zákon o sociálních službách*.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ: PŘÍNOS TRÉNINKOVÝCH BYTŮ V DĚTSKÉM DOMOVĚ KLÁNOVICE

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření je zjistit přínos provozování tréninkových bytů v rámci přípravy dětí z Dětského domova Klánovice na samostatný život. Budeme zjišťovat, jak vnímají funkci těchto bytů samotné děti, které je momentálně využívají a zároveň v čem jejich hlavní přínos pro konkrétní dítě spatřují jejich vychovatelé. Současně je zjišťován zájem těchto dětí o využití bydlení ve startovacích bytech po jejich opuštění dětského domova, a bude-li tedy kapacita těchto bytů dostačující pro následující období.

5.2 Výzkumné metody

Po potřebě výzkumu v zásadě lze použít kvantitativní a kvalitativní metody, které se liší v typu dat, které sbírají a zpracovávají.

Kvantitativní data jsou informace o veličinách (tedy o číslech), zatímco kvalitativní údaje jsou popisné a týkají se jevu, který lze pozorovat, ale nedá se měřit. Kvantitativní metody lze v zásadě využít při zkoumání exaktních jevů v oborech blízkých matematice, ekonomii nebo statistice. V této práci je tedy nelze použít a nadále je nebudeme řešit.

Kvalitativní výzkum je proces sběru, analýzy a interpretace nečíselných údajů, jako je jazyk. Lze jej použít k pochopení toho, jak jedinec subjektivně vnímá a popisuje smysl své sociální reality. Kvalitativní data jsou definována jako nečíselná data, jako text, video, fotografie nebo zvukový záznam. Tento typ dat lze shromažďovat pomocí deníkových zápisů nebo rozhovorů a analyzovat pomocí teorie nebo tematické analýzy.

Cílem kvalitativního výzkumu je porozumět sociální realitě jednotlivců, skupin a kultur tak, jak to její účastníci cítí. Lidé a skupiny jsou tedy studováni v jejich přirozeném prostředí.

Existují různé typy kvalitativních metod výzkumu, včetně analýzy deníkových záznamů, rozhovorů, dokumentů nebo případové studie.

Výsledky kvalitativních metod poskytují hluboké pochopení toho, jak lidé vnímají svou sociální realitu, a v důsledku toho, jak jednájí ve svém sociálním světě.

Výzkumník má několik metod pro sběr empirických materiálů, od rozhovoru po přímé pozorování, analýzu artefaktů, dokumentů a kulturních záznamů až po použití vizuálních materiálů nebo osobních zkušeností²⁶.

Dobrym příkladem metody kvalitativního výzkumu jsou **nestrukturované rozhovory**, které generují kvalitativní data pomocí otevřených otázek. To umožňuje respondentovi **odpovídat do určité hloubky a volit vlastní slova**. To **pomáhá výzkumníkovi postihnout skutečný smysl** pro porozumění situace²⁷.

Kvalitativní data mohou být mnohem víc než jen slova nebo text. Fotografie, videa, zvukové záznamy atd. lze také považovat za kvalitativní údaje.

Kvalitativní výzkum je v zásadě kreativní a interpretační. Nejde jen o sběr mnoha dat ale i o jejich následnou interpretaci. Výzkumník musí konstruovat kvalitativní interpretace a pro pochopení dat může použít různé techniky, jako je například **obsahová analýza**.

Události lze adekvátně pochopit, pouze pokud jsou **vnímány v kontextu**. Kvalitativní výzkumník proto musí znát prostředí, ve kterém data sbírá. Kontexty dotazování nejsou stanoveny; jsou přirozené. Nic není předdefinováno ani považováno za samozřejmost.

Kvalitativní vědci chtějí, aby zkoumané objekty mluvily sami za sebe, aby poskytly své perspektivy slovy a jinými činy. Kvalitativní výzkum je tedy interaktivní proces, při kterém studované osoby vypovídají o svém životě. Kvalitativní výzkumník je nedílnou součástí údajů. To znamená, že bez aktivní účasti výzkumného pracovníka neexistují žádná data²⁸.

Kvůli času a nákladům kvalitativní studie obvykle nečerpají vzorky z rozsáhlých datových sad. Hlavním problémem je prokázání přiměřené platnosti a spolehlivosti

²⁶ DENZIN a LINCOLN, 2000. *Handbook of qualitative research*.

²⁷ ŘIHÁČEK et al. 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*.

²⁸ ŠVARÍČEK a ŠEĐOVÁ, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*.

výzkumu. Konvenční standardy spolehlivosti a platnosti kvalitativních údajů a jejich původu v jednotlivých kontextech je tak obtížné aplikovat.

Výzkumný pracovník (vzhledem ke svému úzkému zapojení) získává podrobný pohled na pole výzkumu. To umožňuje odhalit problémy, které často nejsou (kvůli své nepatrnosti a složitosti) očekávané. Kvalitativní popisy mohou hrát důležitou roli při navrhování možných řešení, vztahů, příčin, účinků a procesů. Kvalitativní analýza nachází nejasnosti a rozpory v teoretických datech, které jsou ovšem pravdivým odrazem sociální reality. Využité výzkumné metody

Kvalitativní výzkum používá popisný styl vyprávění; tento výzkum může být obzvláště přínosný, protože umožňuje shromáždit znalosti, které by jinak nebyly k dispozici, a získal tak nový vhled do dané problematiky²⁹.

Pokud zkoumáme vliv tréninkových bytů na další osudy dětí z dětského domova, můžeme jistě vycházet z teoretických předpokladů. Děti mohou v chráněných bytech postupně přejít z péče ústavní do reálného života, mohou se postupně socializovat, naučit se hospodařit, budovat interakcí nové sociální vazby a podobně. Pro získání relevantních údajů je třeba doplnit teoretické předpoklady získáním reálných dat přímo od dotčených dětí. Protože jsou respondenti autorce známi, byl zvolen pro získávání informací jako výzkumná metoda polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor.

Polostrukturované rozhovory mají již základní strukturu, jsou ale pružnější než rozhovory strukturované. Polostrukturované rozhovory se řídí průvodcem, který poskytuje rozhovoru rámec. Tazatel se na stanovený rámec může odvolávat, aby zajistil, že se konverzace ubírá požadovaným a definovaným směrem. Tento typ rozhovoru je nejběžněji používaným v kvalitativním výzkumu, protože kombinuje důslednost výzkumu řešených témat a flexibilitu při získávání dat. Polostrukturované rozhovory tedy nabízejí možnost prohloubit znalost o konkrétních tématech, které se objevily během diskuse s respondentem. Cílem je shromáždit názory a komentáře, které nebyly v přípravných fázích zjištěny a které budou mít jednoznačný dopad na vyhodnocení rozhovoru.

²⁹ STRAUSS a CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*.

Nestrukturovaný rozhovor-tento typ interakce je charakterizován úplnou absencí průvodce rozhovorem nebo jakékoli struktury, resp. osnovy. Cílem je provést rozsáhlé zkoumání daného předmětu. Tazatel může vymyslet několik otázek nebo souvisejících témat, ale nepřipravuje si předem žádné podpůrné dokumenty, které by mu s vedením rozhovoru pomohly.

Vzhledem ke zkoumanému prostředí byly zvolen kvalitativní design výzkumu, sestávající z rozhovorů, analýzy dokumentace a kazuistik. Rozhovory s dětmi byly vedeny formou polostrukturovaného rozhovoru; s účelem zjistit pohled uživatelů tréninkových bytů na to, jak jsou či nejsou pro ně tyto byty přínosné. Rozhovory s vychovateli byly vedeny jako nestrukturované a jejich smyslem bylo zejména srovnání pohledu na témata rozhovorů s dětmi se zkušenostmi vychovatelů, kteří jednotlivé děti znají.

5.3 Zkoumané prostředí - Dětský domov Klánovice

Dětský domov Klánovice je příspěvková organizace Hlavního města Prahy. Jedná se o dětský domov rodinného typu. V současné době má 7 rodinných skupin a kapacitu 54 dětí. V každé skupině žije šest až osm dětí, o které se starají vždy 4 vychovatelé. Rodinnou skupinu tvoří děti různého pohlaví i věku. Pokud jsou do dětského domova umístění sourozenci, snaží se je dětský domov zařadit, pokud možno, do jedné rodinné skupiny.

V lednu 1949 bylo Zemským národním výborem rozhodnuto o zřízení nového Dětského domova v Klánovicích. Již za měsíc byl zahájen provoz se 45 dětmi. V následujících roce získalo zařízení další dva nedaleké objekty do užívání – vilu Kruliš a vilu Kasal. V roce 1957 zde bylo založena mateřská škola při dětském domově a v budově Kasal vznikla záchytná krajská karanténa. V roce 1959 bylo otevřeno oddělení pro mentálně postižené děti v roce 1961 internátní mateřská škola. V polovině šedesátých let vznikl projekt na Ministerstvu školství, na jehož základě bylo rozhodnuto o zřízení experimentálního dětského domova pro děti od 3 do 15 ti let. Dne 7. prosince 1965 byly otevřeny první rodinné buňky a od 1. září 1969 byly děti rozděleny do 4 heterogenních skupin. (skupin složených z chlapců i dívek různého věku).

Za minulého režimu a dalo by se říci ještě na přelomu tisíciletí bylo v Dětském domově Klánovice zaměstnáno mimo vychovatelů a asistentů pedagoga v rámci nočních služeb také pradelny, švadleny, kuchařky, údržbáři, řidiči, uklízečky. Personál byl převážně složen z žen staršího věku³⁰.

„Značná část dětí navštěvovala zvláštní školy. Po ukončení povinné školní docházky děti převážně mířily na učební obory, zřídka na střední školu, vysokoškoláci byli naprostou výjimkou. Vedení domova spolupracovalo se státními podniky, které po vyučení nabízely absolventům zajištěnou práci i s možností bydlení. Chlapci nastupovali na povinnou vojenskou službu. Děti odcházely z domova v okamžiku dovršení plnoletosti. Tehdejší statistiky hrdě poukazují na stoprocentní úspěšnost zapojení dětí do běžného života.³¹“

Dětský domov se nachází ve vilové čtvrti na okraji Prahy. Součástí domova jsou čtyři vily, které spolu nesousedí, ale nejsou od sebe příliš vzdálené, stojí v běžné zástavbě. Ve třech vilách žijí rodinné skupinky – vždy dvě v jedné budově. Skupiny mají charakter bytu, který je vždy v jednom patře budovy. Děti zde mají své pokoje, maximálně dvě děti na jeden pokoj. U starších patnácti let se dětský domov snaží, aby mohli mít svůj samostatný pokoj.

Ve čtvrté vile je umístěn jeden služební byt sloužící pro údržbáře DD, dále jedna místnost, která slouží pro potřeby vychovatelů a dále zde jsou umístěny tzv. tréninkové byty – celkem osm garsonek, které slouží již zletilým, studujícím dětem z dětského domova jako příprava na své vlastní bydlení. Tyto děti také měsíčně dostávají finanční obnos, se kterým sami hospodaří. Dále se v areálu dětského domova, v zahradách objektů, nalézají dva přestavěné zahradní domky, které též slouží jako garsonky pro zletilé studenty z dětského domova. U každé vily jsou zahrady, o které vychovatelé s dětmi pečují.

V areálu dětského domova jsou dětem k dispozici dvě sportovní plochy – jeden tenisový kurt a jedno multifunkční hřiště na míčové sporty. Ve sklepních prostorách jedné z vil je vybudována keramická dílna, kde donedávna probíhali arteterapie, po domluvě zde mohou děti tvořit i samostatně, pokud projeví zájem o výrobu keramiky. V jiné z

³⁰ MUŽÁKOVÁ a DANĚK. Dětský domov Klánovice v období 1948–1989 aneb čest práci, soudružko vychovatelko!

³¹ TAMTÉŽ, s.93.

budov je ve sklepním prostoru posilovna a k dispozici je i stůl na stolní tenis. Samozřejmostí jsou sportovní náčiní a pomůcky.

V dětském domově dlouhodobě probíhají hudební, výtvarné a sportovní kroužky, které děti rády navštěvují. Většina dětí také dochází na volnočasové aktivity a zájmové kroužky v rámci obce, nebo při ZŠ Klánovice. Pro každé dítě se dětský domov snaží zajistit jízdní kolo, které je vedeno jako osobní majetek dítěte. Všeobecná podpora sportovních aktivit v dětském domově je zřejmá v účasti dětí na akcích typu DD Cup, Hýbejte se s Teribearem apod. Děti jsou podporovány ve svých koníčcích a zájmech. Mají možnost i chovu zvířat, pokud se domluví s ostatními na rodinné skupině.

Technické vybavení dětského domova je totožné s vybavením průměrné rodiny. Je zde zajištěno stálé připojení na internet pro všechny děti i zaměstnance. Na každé skupině mají k dispozici počítač, který slouží zejména vychovatelům, ale mnohdy i dětem ze skupiny. Každý vychovatel má služební telefon i služební notebook. Všechny děti mají svůj mobilní telefon, většina také notebook, či tablet. Dětský domov se snaží pomocí sponzorů zajistit dětem pomůcky, které využijí ke svému následnému vzdělávání.

Dětský domov má své detašované pracoviště - čtyřpokojový byt v Praze 10 - Malešicích, kde je umístěna sedmá rodinná skupina pro dalších 6 dětí.

Dětský domov také disponuje čtyřmi byty – tzv. startovacími byty, které jsou rozmístěny různě po Praze, do kterých mají možnost jít na určitý čas bydlet bývalí klienti DD, kteří dětský domov opouštějí, nebo před nedávnem opustili a hradí zde nájemné mnohem nižší, než je v místě obvyklé.

Součástí dětského domova je i školní jídelna umístěná v tzv. hlavní budově (jedna z výše jmenovaných vil, v jejímž přízemí je kromě jídelny také ředitelna a místnost pro psychoterapie, tzv. psychologovna. Jídelna funguje pro výdej obědů ve všední dny. Večeře ve všední dny kuchařky připravují do přepravek, které jsou následně odnášeny na skupiny. Děti nevečeří ve společné jídelně, ale na svých skupinkách a vychovatelé ušetřený čas za nakupování a vaření mohou věnovat učení, výchově a volnočasovým aktivitám s dětmi. Snídaně ve všední dny a stravu o víkendech si však již připravují sami vychovatelé s dětmi na skupinách. Na začátku měsíce dostanou určitou finanční částku (podle počtu a stáří dětí), se kterou si hospodaří.

Dětský domov poskytuje dětem psychoterapie a velmi intenzivní doučování. Psychologickou podporu a práci s dětmi zajišťuje psychologka dětského domova, která

je dětem k dispozici každý všední den a s dětmi intenzivně pracuje jak individuálně, tak ve spolupráci s vychovateli.

Dětský domov také využívá služeb dalších psychologů a učitelů, kteří denně dochází za dětmi na skupinky. Dětský domov klade velký důraz na vzdělávání dětí, a proto zde probíhá velmi intenzivní, pravidelné doučování. Tyto služby jsou hrazeny ze sponzorských darů, či z peněz z vypsání projektů, dětským domovem oslovených nadací. Z příspěvku od zřizovatele na tyto služby nezbývá.

Dětský domov zastupuje ředitelka a její zástupkyně, která je zároveň vedoucí vychovatelkou i statutární zástupkyní. Právně zastupují dětský domov, jsou prostředníkem mezi domovem a zřizovatelem, organizují chod celého domova a mají nejvyšší zodpovědnost. Ředitelku jmenuje rada hlavního města na základě výběrového řízení. O výběru zaměstnanců (vychovatelů) pak rozhoduje ředitelka spolu s dalšími členy komise na základě výběrového řízení. V Dětském domově v Klánovicích je zaměstnáno 28 vychovatelů– z toho je 12 mužů, 1 asistentka pedagoga a 1 asistent pedagoga. Dalšími zaměstnanci jsou druhá zástupkyně ředitelky pro oblast personální a provozní na 0,8 úvazku, psycholožka, sociální pracovníce, účetní (má na starost bezhotovostní platby, evidenci účetních dokladů, mzdy a podobné záležitosti), finanční referentka (její starostí je kontrola hospodaření jednotlivých skupin i samohospodařících dětí, Na částečný úvazek zde působí ekonom (kontroluje celkový rozpočet dětského domova, dohlíží na investice, čerpání, výběrová řízení apod.), asistentka ředitelky, tři kuchařky a údržbář/řidič. Ostatní (učitelé, terapeuti) zde pracují na dohody o provedení práce, nebo spolupracují externě.

V dětském domově Klánovice byla s účinností od 1.3.2019 navýšena kapacita na 54 lůžek z původní kapacity 48 a zvýšil se tím i počet rodinných skupin ze šesti na sedm. Sedmá rodinná skupina je však umístěna mimo areál dětského domova.

V současné době je zde umístěno celkem 53 dětí v celkem 7 rodinných skupinách, z toho ve věku:

- 3-6 let – 0 dětí
- 7-14 let – 14 dětí
- 15 let a výše - 39 dětí, z toho zletilých je 25 dětí.

Z hlediska pohlaví je poměr téměř shodný – 27 chlapců a 26 dívek. Mezi dětmi je 5 které nemají české občanství.

Mateřskou školu navštěvuje 0 dětí, přípravnou třídu v ZŠ - 0 dětí, základní školu – 20 dětí (10 dětí je na 1. stupni a 10 dětí na 2. stupni). Učební obory a střední školy navštěvuje 27 dětí, VOŠ – 0 dětí a VŠ celkem 6 dětí.

Dětský domov Klánovice se snaží vždy vycházet vstříc dětem, které v průběhu pobytu dosáhly zletilosti. Tito mladí dospělí mají možnost využít nabídky **smlouvy o prodlouženém pobytu v zařízení** na základě jejich písemné žádosti, kterou schvaluje ředitelka dětského domova³².

Dětský domov může poskytovat plné přímé zaopatření zletilé nezaopatřené osobě, které skončila ústavní nebo ochranná výchova, v případě, že se tato osoba připravuje na budoucí povolání³³. Přímým zaopatřením poskytovaným příslušným ústavním zařízením je míněno:

- a) stravování, ubytování a ošacení;
- b) učební potřeby a pomůcky;
- c) úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání;
- d) úhrada nákladů na zdravotní služby, léčiva a zdravotnické prostředky, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění;
- e) kapesné, osobní dary a věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení;
- f) úhrada nákladů na dopravu do sídla školy.

Dětem a mladým dospělým mohou být dále hrazeny potřeby pro využití volného času a rekreaci, náklady na kulturní, uměleckou, sportovní a oddechovou činnost atd.

Tato smlouva se uzavírá na dobu určitou, platí po dobu studia, nejdéle však do dne, kdy nezaopatřená osoba dovršila 26 let. K této smlouvě ještě dítě podepisuje dodatek ke smlouvě o prodlouženém pobytu v zařízení, jimž poukazuje přídavek na dítě na účet dětského domova. Smlouvu o tomto pobytu lze uzavřít i do maximálně 1 roku po ukončení ústavní nebo ochranné výchovy, tj. při opětovném přijetí dítěte zpět do dětského domova.

³² Smlouva je uzavřena podle § 24 odst. 4 ve spojení s § 2 odst. 6 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

³³ TAMTÉŽ, § 2 odst. 6.

5.3.1 Příprava dětí na samostatný život

Samotná příprava dětí na samostatný život začíná v podstatě již s jejich příchodem do dětského domova po ukončení adaptační fáze. U mladších dětí se soustředí spíše na zklidnění a zmírnění citové deprivace, upevňování sociálních návyků, klade důraz na zvládnání hygienických návyků, výuky finanční gramotnosti formou spoření. U starších dětí, přibližně od 15 let věku je příprava již intenzivní. Jsou vedeny k odpovědnosti za své jednání a k samostatnosti. Velkou měrou se příprava soustředí na profesní přípravu, tj. zjištění a zajištění vhodného studijního oboru, podpora ve studiu formou doučování, později výběr brigád a následně povolání. Na vzdělání je v dětském domově Klánovice kladen velký důraz a děti jsou vedeny k zájmu o studium.

Starší děti v průběhu týdne vypomáhají vychovatelům s běžným chodem na skupině, tj. úklid, mytí nádobí, praní, nákupy a o víkendech s přípravou jídel. Pro zletilé děti je pak připraveno tzv. samohospodaření, kdy dítě nakládá s určitou částkou na měsíc a následně ji vyúčtovává. Pokud mají děti kromě zákonem daného kapesného ještě další zdroj svých příjmů, např. sirotčí důchod, příjem z brigád apod., dětský domov se snaží, aby si z těchto částek také spořily. Děti jsou podporovány v hledání krátkodobých přivýdělků i v rámci pomoci dětskému domovu například v místní kuchyni, s úklidem pozemků, péčí o vozový park apod.

U snahy vychovatelů vést děti k uvědomění si faktu, že v budoucnu se o sebe budou muset postarat bez pomoci druhých, mnohdy naráží na nepochopení u dětí, jelikož děti péči a podporu berou za samozřejmou a automatickou a jakákoliv jejich vlastní aktivita vedoucí k soběstačnosti jim nepřipadá nijak důležitá ani zajímavá.

V rámci přípravy jsou v dětském domově konány průběžně po celý rok přednášky, většinou neziskových organizací, soustředěné na důležitost vzdělání a na finanční gramotnost dětí a osvětu v možnostech a činnostech po odchodu z dětského domova.

Dětský domov je povinen na každé dítě pravidelně vytvářet PROD, tj. program rozvoje osobnosti dítěte, který je kontrolován Diagnostickým ústavem, ve kterém se mimo jiné uvádějí cíle dítěte do budoucna, kterých by chtělo dosáhnout. Na základě těchto programů se dále s dítětem pracuje. To vše probíhá ve spolupráci s OSPODem dítěte a mnohdy i jeho zákonných zástupců. Další podrobnosti přípravy dospívajícího dítěte na samostatný život a podmínky práce s mladými dospělými jsou upraveny standardy kvality.

Významným pomocníkem pro dětský domov v rámci přípravy na samostatný život jsou neziskové organizace. V rámci přípravy na samostatný život dětí po opuštění dětského domova z důvodu zletilosti, nebo z důvodu ukončení studia spolupracuje Dětský domov Klánovice s více neziskovými organizacemi.

Jednou z nestátních neziskových organizací a pro Dětský domov Klánovice stěžejní spolupracující organizací je Letní dům, z.ú. S touto organizací spolupracuje dětský domov dlouhodobě, ke všeobecné spokojenosti všech zúčastněných. Jednou z nabízených služeb tohoto ústavu je služba Kousek domova. Jedná se o dlouhodobou, sociálně terapeutickou práci s dětmi z dětských domovů - Sociální služba dle zákona 2006/108 Sb. - sociální rehabilitace. Tato služba rozvíjí, pomocí různých aktivit, schopnosti a dovednosti dětí, které využijí při odchodu do samostatného života. V rámci této služby probíhají:

- sociálně-terapeutické pobyty
- pobyty v tréninkovém bytě
- individuální doprovázení
- terénní práce s dětmi

Nezanedbatelným spolupracujícím podporovatelem je i Nadace Tereza Maxová dětem, se kterou dětský domov nejčastěji spolupracuje na projektech na podporu doučování a podporu v psychoterapeutické pomoci dětem, Dále byl dětský domov zapojen do projektu New job, New life, do projektu na podporu finanční gramotnosti u dětí apod.

Za zřejmě nejzásadnější v přípravě na samostatný život pro děti lze považovat pobyty v tréninkových bytech a s tím spojené samostatné hospodaření. Na druhou stranu však lze podotknout, že, vzhledem k nezrállosti některých obyvatel tréninkových bytů, mnohdy nejsou tyto děti schopny, ani s tak výraznou pomocí, uspět v této fázi přípravy a neustále se upínají k materiálnímu zázemí dětského domova.

5.3.2 Tréninkové byty

Dětský domov Klánovice se zcela řídí svojí povinností, kterou mu klade současná legislativa³⁴. Dětský domov Klánovice v současnosti disponuje celkem 10-ti garsonkami,

³⁴ Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. § 2 odst. 6

kteře byly postupně budovány od roku 2011 až po nástupu současné ředitelky dětského domova do funkce. Jsou umístěny v jedné z budov v areálu DD, která dříve sloužila jako byt pro ředitele DD, a dvě stojí samostatně v zahradách dalších budov v majetku organizace. Tyto garsonky slouží výhradně k tréninkovému bydlení dětí z dětského domova. Další dvě garsonky se budují v přízemí jednoho z objektů. Každá z garsonek je vybavena kuchyňským koutem, má vlastní sociální zařízení. Garsonky jsou plně vybaveny spotřebiči i veškerým zařízením pro bydlení v moderním stylu.

Na základě potřeb dítěte a po rozhodnutí pedagogické rady jsou tyto garsonky přidělovány do užívání dětem. Nutno dodat, že tyto byty jsou přednostně přidělovány dětem, které dosáhly zletilosti v průběhu pobytu v dětském domově a soustavně se připravují na budoucí povolání. Dětský domov vždy uzavírá s novým obyvatelem **smlouvu o výpůjčce tréninkového bytu** (viz příloha C) na stanovenou dobu, jejíž součástí je dohoda o hmotné zodpovědnosti za svěřené hodnoty a dále řád tréninkového bytu. Tato smlouva se uzavírá na dobu určitou a v případě zájmu i potřeb dítěte a po domluvě vedení dětského domova s vychovatelem rodinné skupiny, kam dítě spadá a domluvou s jeho kmenovým vychovatelem, který o dítě primárně pečuje lze smlouvu prodlužovat.

Na základě rozhodnutí ředitelky a na základě vnitřní směrnice zařízení děti obdrží částku 7.100,-Kč na měsíc, tzv. samohospodaření. Z této sumy si hradí samy náklady na stravu, drogerii, jízdné a další nutné výdaje. Vždy koncem měsíce tuto částku vyúčtují s finanční referentkou na základě schválených účtů od svého kmenového vychovatele a následně jim je opět vyplacena částka na další měsíc.

Děti, které obývají tréninkové byty jsou samozřejmě i nadále dětmi spadajícími o péče dětského domova a jsou i nadále evidovány v počtu dětí na rodinných skupinách, kam náleží. Počtem těchto dětí nesmí být překročena kapacita dětského domova. V tréninkových bytech probíhá dohled a pravidelné kontroly vychovatelů. O průběhu kontrol se vede záznam.

Od zahájení provozování tréninkových bytů v dětském domově Klánovice v roce 2011 je kapacita vytiženosti těchto garsonek vždy stoprocentní.

Tabulka č. 1 – celková kapacita DDK v daném roce/ počet dětí na smlouvu o prodlouženém pobytu v zařízení / Kapacita tréninkových bytů DDK/ obsazenost v % v období 2017-2021

	Kapacita DD	Smlouva o prodlouženém pobytu	Kapacita tréninkových bytů v DD	Obsazenost tréninkových bytů v %
2017	48	13	9	100
2018	48	20	9	100
2019	48	21	9	100
2020	54	24	10	100
2021	54	29	10 (12)³⁵	100

Zdroj: Dokumentace vedená v DD Klánovice, 2021

Dětský domov Klánovice je, v důsledku navyšování průměrného věku svých dětí a jejich zájmu o samostatné bydlení, soustavně a aktivně nucen vyhledávat vhodné prostory ke zbudování dalších samostatných bytových jednotek v rámci areálu dětského domova a rozšiřovat tím kapacitu tréninkových bytů. Tyto garsonky jsou ze strany dětského domova považovány za velmi významný krok k osamostatnění dětí.

5.3.3 Následná péče, startovací byty

Kromě již zmiňované, zákonem dané pomoci dětem při i po jejich odchodu z dětského domova se domov snaží o udržení neustálého kontaktu s dětmi, zajímá se o jejich osudy, děti jsou zváni na akce dětského domova, mohou se zúčastnit společných výjezdů, táborů, oslav apod.

V rámci následné péče se dětský domov snaží soustavně vyhledávat psychologickou i hmotnou pomoc oslovováním neziskových organizací, či individuálních sponzorů pro děti, které již opustily dětský domov a ocitly se v tíživé životní situaci.

³⁵ Během roku 2021 je plánována dostavba dalších dvou garsonek.

Samozřejmostí je i spolupráce a podpora dětí při jednání s úřady, v jednání v případných právních sporech, při řešení dluhů dětí vzniklých po odchodu. V rámci zajišťování pomoci dětem s bydlením má dětský domov dobré zkušenosti s neziskovou organizací DOM – Dům otevřených možností, o.p.s., která mimo jiné poskytuje i sociální službu Dům na půl cesty.

Velmi výraznou pomoc dětskému domovu zajišťuje nezisková organizace ANO, ANO. Dlouhodobě spolupracuje, zajímá se o osudy dětí, které již dětský domov opustily, pomáhá s vybavením zařízení nejen pro startovací byty, ale i individuálně po dohodě s dětmi, jsou schopni zajistit hmotnou pomoc formou vybavení do bytů dětí, kteří již nemají možnost nájmu ve startovacích bytech, dále děti podporují i např. se startovacími balíčky do zaměstnání – vybavení pro kuchaře, kadeřnice, maséry apod.

Nadace Tereza Maxová dětem – tato nadace zprostředkovala zaměstnání včetně mentora pro několik dětí po odchodu z dětského domova, spolu se zajištěním ubytovny u zaměstnavatele.

Avšak nepostradatelnou pomocí v rámci následné péči pro děti opouštějící dětský domov jsou startovací byty, který má dětský domov v pronájmu a disponuje jimi.

V rámci podpory sociálního bydlení dostupného pro mladé lidi opouštějící dětské domovy byly přiděleny a následně poskytnuty z městského bytového fondu Hlavního města Prahy Dětskému domovu Klánovice čtyři byty do pronájmu na základě smluv o pronájmu na dobu neurčitou. Tyto byty slouží jako startovací byty výhradně pro děti, které opouštějí, nebo již opustily dětský domov. Startovací byty jsou následně pronajímány dětem na základě smlouvy o podnájmu uzavřené mezi dětským domovem a dítětem. Smlouva se uzavírá na dobu určitou s případnými dodatky, kterými se prodlužuje. Maximální doba podnájmu by neměla přesáhnout dva roky. V těchto bytech je tzv. sociální nájemné, které je výrazně nižší, než je běžné. K nájemnému děti samozřejmě hradí ještě spotřebu energií i případné nedoplatky. V praxi to vypadá tak, že dětský domov ze svého účtu uhradí měsíční splátku nájmu a zálohy na energie na MHMP a děti tu samou částku uhradí dětskému domovu zpět na jeho účet. Dětský domov tyto byty využívá v tzv. doplňkové činnosti, tj. bez zisku.

Startovací byty dětského domova jsou umístěny pouze na území hlavního města Prahy, dva byty jsou v jednom domě na Praze 9 v Čakovících, jeden byt je v Praze 8 Troji

a jeden na Praze 15 v Horních Měcholupech. Všechny čtyři byty jsou garsonky s kuchyňským koutem.

Děti nájemné a zálohy na energie hradí vždy předem na následující měsíc. Některé z dětí využijí peníze, které obdržely při odchodu z dětského domova a předplatí si z nich pobyt ve startovacím bytě, než si například naleznou stabilnější zaměstnání. Jiní dávají přednost příležitostné práci a z výdělku nájem uhradí. Bohužel se stává, že se děti s placením nájmu zpozdují a tím jim vzniká dluh u dětského domova, který dodatečně splácí na základě vytvořeného splátkového kalendáře. Některé děti však neobstojí v pobytu vůbec, nájemné nejsou schopny hradit, pak tyto děti bohužel musí startovací byt opustit a následně si hledat jiné ubytování.

Využití těchto bytů je od roku 2014, kdy byly dětskému domovu přiděleny vždy 100procentní. Vzhledem k věkovému složení dětí v dětském domově a k jejich očekávaným odchodům v nejbližších letech se jeví fakt, že počet těchto bytů bude zřejmě nedostačující.

Tabulka č. 2 Odchody dětí z DD Klánovice v průběhu let 2016-2020 Odchody celkem v daném roce, odchody z důvodu zletilosti, z důvodu ukončení či přerušení studia, ostatní důvody – tj. konec nařízené ÚV, konec platnosti předběžného opatření, pěstounská péče, soudní přemístění dítěte, úmrtí dítěte

	Odchody celkem	Odchody z důvodu zletilosti zanechání/ukončení studia	Ostatní důvody odchodů	Obsazenost startovacích bytů v %
Rok 2016	8	8	0	100
Rok 2017	13	9	4	100
Rok 2018	16	13	3	100
Rok 2019	11	4	7	100
Rok 2020	4	3	1	100

Zdroj: Dokumentace vedená v DD Klánovice, 2021

Tabulka č. 3 Bydlení po odchodu z DD u zletilých dospělých v letech 2016-2020 (ostatní – chráněné bydlení, vlastní byt)

	Odchody zletilost/ ukončení studia	rodiče	Příbuzní	Přítel	Start. Byt	Podnájem pronájem	Ubytovny	Azylové domy	Ostatní
2016	8	2	1	0	3	1	0	0	1
2017	9	1	1	1	3	2	0	0	1
2018	13	4	3	0	4	0	1	1	0
2019	4	1	1	1	1	0	0	0	0
2020	3	1	1	0	1	0	0	0	0

Zdroj: Dokumentace vedená v DD Klánovice, 2021

5.4. Průběh vlastního výzkumu

Pro tento výzkum bylo osloveno celkem pět respondentů z řad obyvatel tréninkových bytů v dětském domově, kteří se připravují na budoucí povolání. Všechny děti jsou zletilé a s dětským domovem mají uzavřenu smlouvu o prodlouženém pobytu v zařízení a zároveň byli osloveni i kmenoví vychovatelé těchto dětí.

Všichni oslovení byli o této práci informováni, souhlasili s rozhovorem. Rozhovory s dětmi byly prováděny individuálně, vždy po domluvě, v jejich garsonkách. Rozhovory s jejich kmenovými vychovateli byly domluveny v termínu jejich služeb na skupině v odpoledních hodinách, kdy měly děti ze skupiny osobní volno. Souhlas s výzkumem (viz příloha A) udělila i ředitelka zařízení. Dále byl vznesen dotaz k respondentům, zda je možné rozhovor nahrávat, s tím že po zpracování bude záznam vymazán. Všichni respondenti se vyjádřili kladně. Respondenti byly ujištěni, že ve zpracování rozhovoru v práci nebude uvedeno jejich jméno, pouze věk a pohlaví. Rozhovory se uskutečnily v průběhu měsíce února 2021. Všem dětem byly kladeny v průběhu rozhovoru stejné okruhy otázek, s tím, že když nebudou chtít na některou odpovědět, nemusí. Okruhy otázek byly směřovány na tyto oblasti:

- jak vnímají funkci tréninkových bytů samotné děti,

- jakou novou zkušenost přináší dětem pobyt v tréninkovém bytě,
- zda mají zájem o využití možnosti bydlení ve startovacím bytě po odchodu z dětského domova a proč,
- jak dětem vyhovuje umístění tréninkových bytů v areálu DD
- zda se cítí být připraveni na odchod z DD
- zda mají pocit, že mají dostatek informací ze strany DD ohledně toho, co je čeká po odchodu z DD.

Během rozhovorů byla klidná a uvolněná atmosféra, vzhledem k tomu, že v dětském domově Klánovice autorka již řadu let působí a respondenti ji dobře znají.

Ve svém výzkumném šetření bylo vycházeno z osobní dokumentace jednotlivých dětí vedené v DD, s nimiž byly později vedeny rozhovory. Informace, které byly získány, byly porovnány se zkušenostmi, které s dětmi mají jejich kmenoví vychovatelé. U každého z dětí na základě tohoto šetření bylo vyvozeno stručné shrnutí vázané ke každému jednomu z respondentů a tyto výsledky byly vyhodnoceny v celkovém závěru výzkumného šetření.

5.4.1 Popis zkoumaného vzorku respondentů

Vybraný vzorek respondentů byl sestaven tak, aby svým charakterem celkově odpovídal osazenstvu tréninkových bytů.

Vybranými respondenty z řad dětí pro tento výzkum byli:

- A. dívka, věk 21 let, studentka SŠ-nástavbové studium
- B. chlapec, věk 20 let, student SOU
- C. dívka, věk 22 let, studentka VŠ
- D. chlapec, věk 22 let, student VŠ
- E. dívka, věk 21 let, studentka SŠ

Výsledky rozhovorů s dětmi byly následně porovnány formou nestrukturovaného rozhovoru s kmenovými vychovateli jednotlivých dětí, kteří je delší čas dobře znají (pro naše účely není třeba jednotlivé vychovatele blíže specifikovat).

5.4.2 Případové studie

Případová studie A

Dívka, věk 21 let

V dětském domově Klánovice od 13-ti let

Do dětského domova přijata v roce 2013 z důvodu, že rodiče dívky nezvládali zajistit její povinnou školní docházku. Po celou dobu dívka je s rodiči v intenzivním kontaktu.

Je to průměrně inteligentní, velmi společenská, příjemná a tolerantní dívka. Je velmi svobodomyšlná a tvůrčí, s ambicemi prosadit se v oboru jejího zájmu – tetování. V oblasti plnění formálních povinností a daných slibů je poněkud lehkomyšlná a snadno na ně zapomíná, což vyžaduje jistý dohled ze strany vychovatelů. Jinak je ochotná a ráda pomůže.

Po ZŠ šla dívka, na základě jejího zájmu o výtvarnou činnost a na doporučení svých vychovatelů, studovat SOU, obor – umělecký maskér. Dívka si je jista svým výtvarným nadáním natolik, že jí bylo problematické vysvětlit smysl vyučení. První odchod z DD v roce 2017 byl v den zletilosti, a i přes nabídku smlouvy o setrvání v DD nechtěla nadále zůstat a zanechala i studia – tj. nevyučila se.

Od září 2018 opětovně přijata zpět do DD, na základě vlastní žádosti a přijetí do studia oboru, který dříve nedokončila a umístěna na rodinnou skupinu na hlavní budově kde i vyrůstala. Původní obor studia zdárně dokončila. Nyní studuje dvouleté nástavbové maturitní studium.

Proto v roce 2019 bylo rozhodnuto o přidělení tréninkového bytu, kde by se dívka měla naučit samostatně fungovat i bez neustálého dohledu nad plněním jejích povinností.

Než dětský domov poprvé opustila, nepřikládala studiu význam-neviděla v něm smysl a měla se školou četné problémy. Po návratu do DD se situace velice změnila, dostudovala úspěšně a se zájmem. Nyní studuje maturitní nastavbu, žije v tréninkovém bytě a školu, dle vlastních slov zvládá dobře. Na otázku, jak náročné je pro ni samostatné hospodaření, odpovídá, že „*vůbec ne*“ a že si sama přivydělává jako tatérka a nemá tedy problém s penězi vycházet.

Říká, že tréninkový byt jí vyhovuje, protože: „*nemám pořád někoho za zadkem*“ a: „*můžu se stýkat s kým chci a kdy chci*“.

Na otázku, zda by měla po odchodu z DD zájem o startovací byt říká, že v každém případě ano, má jasnou představu o tom, co chce dělat, jak se bude žít, z čeho byt zaplatí (tatuáž považuje již dnes za svou profesi).

Její kmenový vychovatel potvrzuje její samostatnost, i to, že zvládá studium i hospodaření, ovšem upozorňuje na to, že má stále problém udržet v hlavě, co má kde splnit či udělat a není si jist, jak se bude, zcela bez dohledu, schopna postarat o všechny své záležitosti. Myslí si, že startovací byt by pro ni byl vhodný právě z tohoto důvodu – přeci jen by zde zůstala jakási vazba na DD a v případě, že by měla potíže, mohli by se o tom vychovatelé dozvědět, a v případě nutnosti ji podpořit, usměrnit, „*zkrátka jí nějak pomoci*“.

Výsledné zjištění: V tomto konkrétním případě se tréninkový byt ukázal jako jistá motivace a poskytl dívce vlídný prostor pro to, aby nejen dostudovala, ale zejména si uvědomila smysl vzdělání. Zároveň si mohla osvojovat dovednosti potřebné pro samostatný život, za dohledu vychovatelů, a trénovat tak svou spolehlivost. Zdá se, že by mohla být dobrou adeptkou na startovací byt.

Případová studie B

Chlapec, věk 20 let

V dětském domově Klánovice od 8-mi let

Do dětského domova umístěn spolu se svou, o dva roky starší sestrou v roce 2013. Matka dětí je bezdomovkyně se slovenským občanstvím žijící v ČR, otec chlapce již zemřel a chlapec po něm pobírá sirotčí důchod. S matkou jsou obě děti v kontaktu.

Je to průměrně inteligentní, přátelský a celkem milý chlapec se sklony využívat hmotné výhody, bez jakékoliv aktivity z jeho strany. Má tendenci vyhýbat se plnění povinností a dodržování slibů, spoléhá se na výmluvy, proč to, či ono zrovna nešlo splnit, a přesně ví, jak působit v případě jeho selhání, aby se vyhnul, či zmírnil důsledky svého jednání. Vychovatel se však domnívá, že chlapec ani nemá ambice něčeho v životě dosáhnout, necítí potřebu posouvat se vpřed, vzdělání nepřikládá žádný význam, potřeba seberealizace je u chlapce téměř nulová.

V dětském domově navštěvoval ZŠ a následně SOU, které nedokončil. Chlapec byl v den zletilosti v roce 2018 pevně rozhodnut pro odchod z DD a pobyt mu byl tedy ukončen. Od září 2019 opětovně přijat na základě své žádosti a přijetí do studia zpět do DD a umístěn do, v té době nově vzniklé rodinné skupiny v detašovaném pracovišti dětského domova. Ve školním roce 2020/2021 mu byl poskytnut tréninkový byt v areálu DD především za účelem ověřit, zda sám zvládne plnit své školní povinnosti. Kontakt s dětmi jeho rodinné skupiny neudrzuje, je v kontaktu pouze se svým kmenovým vychovatelem při kontrolách jeho bytu a hospodaření, nebo telefonicky. Nyní studuje 2. ročník na odborném učilišti – Akademii řemesel, obor stravovací a ubytovací služby.

Z odpovědí chlapce na kladené otázky vyplývá, že samostatné bydlení v garsonce mu plně vyhovuje, „*protože mě tolik nehlídají a furt po mě něco nechtějí a mám svoji svobodu*“. Samohospodaření mu nedělá problém, na měsíc nějak vyjde, jen by uvítal vyšší částku. Svůj režim si dělá podle svých představ a školu zvládá celkem dobře a bez větších problémů. Co se týká případného bydlení po odchodu z DD ve startovacím bytě, chlapec odpověděl, že s tím samozřejmě počítá, když bude byt volný, protože při jeho minulém odchodu byly všechny byty obsazeny a on musel „*bydlet po kamarádech*“.

Odpovědi jeho vychovatele jsou téměř opačné než odpovědi chlapce, shodují se akorát v odpovědi, v čem chlapci vyhovuje bydlení v garsonce. Co se týká hospodaření s

poskytnutými penězi, tak vychovatel vypověděl, že chlapec nevychází téměř nikdy, naopak si peníze půjčuje od jiných dětí, případně si vymyslí historku, jak o peníze přišel.

Školu, dle slov vychovatele zanedbává a spoléhá na mírnější hodnocení spojené se současnou on-line výukou. I přes pravidelné kontroly plnění školních povinností jeho vychovatelem mu stále hrozí odchod z DD z důvodu ukončení studia ze strany školy pro neplnění školních povinností a častých absencí, ale domnívá se, že mu to nějak projde a že ho škola nevyloučí.

Vychovatelé se shodují v tom, že jeho návrat do zařízení byl ryze účelový a že v takovém konání bude pokračovat, dokud mu to systém umožní. Vychovatelé říkají, že chlapec nevidí důvody, proč by na sobě měl nějak pracovat a že mu současný stav zcela vyhovuje.

Výsledné zjištění: Z této případové studie je zjevné, že chlapec vůbec nevnímá zkušební pobyt v tréninkovém bytě jako přípravu na odchod, ale spíše pouze jako možnost prodloužit si výhody vyplývající z pobytu v dětském domově ať už potrvají jakkoliv dlouho. V tomto případě není přínos tréninkového bytu pro chlapce nijak prokazatelný, nedá se očekávat, že by za dobu jeho užívání jakkoliv změnil přístup, či náhled na svůj následný život.

Případová studie C

Dívka, 22 let

V Dětském domově Klánovice od 15-ti let

Do dětského domova byla dívka přemístěna z Klokánku, spolu se svým, o dva roky mladším bratrem, v roce 2014. Dle jejich slov velmi negativní zkušenost se zařízením Klokánek.

S matkou se děti pravidelně stýkají a občas pomáhají s péčí o jejich mladšího sourozence, kterého má matka ve své péči. Otec dětí se nezajímá.

V dětském domově dívka vystudovala Střední školu diplomatických služeb, poté nastoupila na VŠ – UPOL, právnická fakulta, kde je nyní ve 4. ročníku (kde od počátku studia bydlí na koleji).

Jedná se o velmi inteligentní dívku, která jasně ví, co v životě chce. Projevuje se jako zralá osobnost, je samostatná a cílevědomá.

Tréninkový byt začala využívat až během VŠ studia, do té doby bydlela v rámci rodinné skupiny DD, kde se všemi dobře vycházela a na víkendy se tam z VŠ koleje ráda vracela.

Nyní, v době distančního vzdělávání, tréninkový byt sama považuje za ideální možnost – může fungovat samostatně a mít zázemí a klid (oproti pobytu ve skupině) pro studium na VŠ. I nadále se skupině nevyhýbá, ráda si jde popovídat zejména s vychovateli. Další podporu ze strany DD nepotřebuje.

Samostatné hospodaření ji nikdy potíže nečinilo, při studiu si i samostatně vydělává.

Možnost bydlení ve startovacím bytě po odchodu z DD ráda využije, říká však, že pokud by tato možnost nebyla, nebude mít problém „zařídít se sama“.

Kmenová vychovatelka dívky její výpovědi v podstatě pouze potvrzuje.

Výsledné zjištění: Tréninkový byt dívce nabízí komfortnější podmínky pro studium na VŠ než pobyt v rodinné skupině. Vzhledem k tomu, že již dříve v rámci studia bydlela přes týden na koleji, usnadňuje jí přechod mezi životem studenta a zcela samostatným dospělým životem. Dá se říci, že tato možnost jí poskytuje jistou míru sebevědomí a jistoty.

Případová studie D

Chlapec, 21 let

V dětském domově Klánovice od 9-ti let

Do dětského domova byl přemístěn z DÚ začátkem roku 2009. Otec i matka chlapce jsou

vietnamské národnosti, oba žili v době narození chlapce v ČR. Matka po porodu odcestovala zpět do Vietnamu a dítě zanechala u biologického otce. Chlapec byl nalezen při výjezdu policie ČR k přestřelce ve vietnamské tržnici SAPA a následně odvezen OSPODem a umístěn do DÚ.

S biologickým otcem je chlapec v kontaktu, o matce nejsou informace.

Je to milý, inteligentní, cílevědomý a sociálně obratný chlapec, avšak silně orientovaný na zisk a vlastní prospěch. Respektuje autority, s druhými vychází dobře, nicméně v kontaktu je spíše odtažitý, hlubší přátelství neudrží. Mívá sklon k povyšování se nad osoby, které nejsou schopny si vydělat či udržet peníze.

Po základní škole nastoupil na Střední ekonomickou školu, kterou zdárně ukončil maturitní zkouškou. Nyní je studentem 3. ročníku magisterského studia na VŠ ekonomického směru a soustavně se připravuje na SZZ.

Tréninkový byt obdržel na základě rozhodnutí pedagogické rady z důvodu studia VŠ a jeho potřeby samostatnosti již v roce 2018.

Z rozhovoru s chlapcem vyplývá, že mu bydlení v tréninkovém bytě zcela vyhovuje ve směru samostatnosti a klidu pro studium. Také rád a často vaří hlavně asijská jídla, takže mu nechybí ani strava, která je poskytována na skupině. Rád si popovídá s vychovateli ze své rodinné skupiny, ostatní děti však nevyhledává. Samohospodaření mu nečiní žádný problém, na své potřeby nad rámec výše částky od DD si bez problémů finance zajistí „dokážu si vydělat vlastní“. Denní režim zvládá dobře. VŠ studium bere jako otevřenou cestu k získání výrazně vyššího přístupu k lepším možnostem v uplatnění se na trhu práce a je si plně vědom, že VŠ titul mu otevře více možností, které hodlá využít v rámci svého budoucího podnikání. Ve studiu chce i nadále pokračovat. K otázce, zda by využil bydlení ve startovacím bytě se vyjádřil slovy: „*to bych byl rád*“, ale ihned dodal, že: „*no jo ale, kdoví kde budu za pár let, třeba ho chtít ani nebudu*“.

Vychovatelka chlapcovi výpovědi stvrzuje a dodává, že chlapcova chuť a zájem ve studiu pokračovat vyplývá právě z podmínek, které mu tréninkový byt poskytuje.

Výsledné zjištění: Tréninkový byt mu poskytuje příhodné podmínky pro studium a vzhledem k jeho celkově samostatné povaze je pro něj tento způsob bydlení ideální. Ve skupině by se dnes již pravděpodobně cítil bržděný a omezovaný a je možné, že pokud by tuto možnost neměl, nepokračoval by již dále ve studiu a DD by po ukončení Bc. programu opustil.

Případová studie E

Dívka, 21 let

V Dětském domově Klánovice od 12-ti let

Do DD Klánovice přišla v roce 2012 po pobytu v Diagnostickém ústavu. a byla umístěna na jednu z rodinných skupin. Matka dívky vždy tíhla spíše k bezdomoveckému způsobu života. Neudrhuje s dívkou žádný vztah. Svého otce se dívka z počátku pobytu v DD bála, ovšem jak se později ukázalo, bylo tomu tak pouze na základě systematické manipulace ze strany matky. Nyní jsou vztahy s otcem vyjasněny, dívka se s otcem stýká.

Je to milá, křehká, ale naivní, celkově nezralá dívenka s podprůměrnou inteligencí blížící se mentální retardaci.

Základní školu i učební obor šperkař dokončila se značnými obtížemi a velkou dopomocí ze strany školy i DD. Vzhledem k její celkové nezralosti je velmi důležité, aby měla možnost si důkladně a s podporou osvojit dovednosti pro samostatný život po odchodu z DD. Proto jí byl přidělen tréninkový byt.

V jejím případě lze předpokládat, že bude nějaký čas trvat, než dozraje a naučí se hospodařit a zodpovídat za své jednání tak, aby mohla žít samostatně bez vnějšího dohledu, proto bylo třeba zajistit, aby ještě studovala a mohla tak institut tréninkových bytů využívat. V současné době proto studuje obor prodavač květin. Vzhledem k tomu, že je manuálně zručná (a má již i vzdělání v oboru šperkař), očekává se, že do budoucna bude schopna se samostatně uživit.

Tréninkový byt jí, dle jejích slov, dává pocit dospělosti a „je to zábava“. Na otázku, zda se v bytě necítí oproti pobytu na skupině osamělá, říká že ne, že má hodně návštěv. Přiznává, že v otázce samostatného hospodaření se jí někdy nedaří, ale DD jí vždycky pomůže. Svůj denní režim prý zvládá dobře „nejsem malá“.

Na otázku, zda bude mít zájem o bydlení ve startovacím bytě po jejím odchodu z DD reagovala slovy: „to je snad jasný“, a velice se podivila skutečnosti, že se za užívání bytů platí a že nejsou automaticky přidělovány každému (vzhledem k jejich počtu). Kam po odchodu půjde zatím tedy neví.

Kmenovou vychovatelku její výpověď nijak nepřekvapuje, ovšem poněkud ji usměřňuje. V otázce samostatného hospodaření má velké obtíže a ve většině případů potřebuje dohled vychovatele. Přidělené peníze je schopna lehkomyšlně půjčit i přesto, že ona sama bude peníze postrádat. Vychovatelka rovněž uvádí, že v otázce denního

režimu a studia je dohled a pomoc rovněž stále nezbytná. Dle jejích slov se dívka snaží naučit, jak fungovat samostatně a pomalu se postupně zlepšuje.

Výsledné zjištění: V tomto konkrétním případě se ukazuje, že tréninkový byt může být více než jen užitečný. Dívka zjevně potřebuje dostatek času proto, aby dozrála, stejně tak jako praktický nácvik dovedností potřebný pro samostatný život – což jí tréninkový byt poskytuje.

5.5 Závěr výzkumného šetření

Toto výzkumné šetření nám ukazuje, že tréninkové byty jsou pro děti připravující se na odchod z DD do samostatného života přínosné v mnoha různých směrech.

V první řadě je evidentní, že možnost využívat tréninkový byt většinu dětí **podporuje ve vzdělání**. Tento způsob bydlení poskytuje dětem **pocit jistoty, zázemí i klidu a soukromí**, zkrátka **dobré podmínky pro studium**.

Nabízí dětem i **pocit dospělosti a samostatnosti**, který mají mladí lidé v tomto věku **potřebu zažívat**, a tak i jistou dávku **sebedůvěry**.

Z toho vyplývá i určitá **motivační funkce** tréninkových bytů, některé děti se rozhodnou pokračovat ve vzdělání právě proto, aby mohly těchto přínosů užívat.

Z pohledu vychovatelů je nedocenitelné, že si děti tuto samostatnost mohou zkusit a zažívat v **bezpečném prostředí** a pod jistou mírou dohledu.

Ukazuje se i to, že některé děti potřebují delší **čas** pro to, aby **celkově dozrály** do fáze, kdy budou zcela samostatné a tréninkové byty jim takový, pro ně, svou podstatou, drahocenný čas, poskytnou.

V neposlední řadě tréninkové byty umožňují **praktický nácvik** celého spektra dovedností potřebných pro samostatný život, což je samo o sobě nedocenitelné.

Pohled samotných dětí na institut tréninkových bytů je v podstatě jednotný – dětem vyhovují, považují je za užitečné, využívají je rády a ve většině případů si této možnosti cení. Na základě této zkušenosti mají následně zájem i o byty startovací. I vychovatelé jsou v tomto ohledu s dětmi v souznění. V tréninkových bytech vidí **nenahraditelný nástroj** pro přípravu dětí na samostatný život.

ZÁVĚR

Tato práce si jako hlavní cíl vytýčila seznámit širokou veřejnost s postupy spojenými s cestou dítěte z rodiny až do zařízení pro výkon ústavní výchovy. Počínaje osvětlením pojmů jako jsou náhradní rodinná péče, ústavní výchova, přes důvody k umístění a podmínky umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy, popsala, jaká školská zařízení pro výkon ústavní výchovy v ČR existují, jejich právní ukotvení, k čemu slouží, jak v nich probíhá příprava dětí na samostatný život, jaké mají tato zařízení možnosti v oblasti následné péče pro děti, opouštějící školská zařízení po dosažení zletilosti. Práce byla zaměřena převážně na dětské domovy, konkrétně pak na Dětský domov Klánovice. Výzkumným šetřením pak bylo zjišťováno, nakolik jsou přínosné tréninkové byty jako součást přípravy dětí na odchod z dětského domova a na samostatný život. V rámci výzkumu byl rovněž zjišťován zájem o využití startovacích bytů ze strany zletilých dětí. Stanovené cíle a záměry této bakalářské práce byly naplněny.

Úkolem dětských domovů vůči dětem je zejména plnění funkce výchovné, vzdělávací a sociální. Ke sjednocení, k nastavení a zajištění srovnatelné úrovně kvality péče o děti umístěné ve školských zařízeních byly v roce 2015 vytvořeny Standardy kvality péče. Zásadním však můžeme shledat zjištění, že jednotný koncepční systém přípravy dětí na samostatný život v ústavní výchově prakticky neexistuje. Stejný problém nalzáme i v otázce metodiky práce s dětmi v této oblasti. Konkrétní formy, průběh a podoba přípravy dětí na odchod do samostatného života se tak prakticky liší zařízení od zařízení. V podstatě lze říci, že veškerá konkrétní činnost směřovaná k přípravě dětí pro samostatný život závisí přímo na přístupu, aktivitě, rozhodnutích, osobním nasazení a nápadech, jak z řad vychovatelů, tak ředitelů dětských domovů.

V rámci přípravy dětí na odchod z dětských domovů mohou být v dětských domovech provozovány tréninkové byty, sloužící k nácviku dovedností důležitých pro vstup do samostatného života. Provedeným výzkumným šetřením bylo zjištěno, že děti i jejich vychovatelé tyto byty vnímají jako potřebné. Dětem zajišťují především dobré podmínky pro studium, umožňují praktický nácvik dovedností, nabízejí možnosti zažít pocit samostatnosti a dospělosti, zvyšují jejich sebedůvěru, zajišťují pocit jistoty, zázemí, klidu a soukromí, a v neposlední řadě dětem nabízí potřebný čas k jejich celkovému dozrání. Tréninkové byty lze označit jako nenahraditelný nástroj v přípravě dětí na samostatný život.

V rámci následné péče pro děti odcházející z dětských domovů jsou užívány startovací byty. Z provedeného výzkumného šetření vyplývá vysoký zájem dětí o využití těchto bytů po jejich odchodu z Dětského domova Klánovice. Nyní se tedy jeví jejich počet nedostačujícím, vzhledem k předpokládaným odchodům dětí v dalších letech.

Vhodným nástrojem ke zkvalitnění a zvýšení možností dětských domovů v oblasti následné péče o děti odcházející z dětských domovů by mohlo být vyčlenění a navýšení vhodných bytů a rovněž svěřeni těchto bytů přímo do majetku zařízení. Také by bylo vhodné poskytnout zařízením finance, přímo určené na případnou pomoc dětem v jejich začátcích po odchodu z dětských domovů.

O důležitost a význam jednotlivých funkcí dětských domovů vedou dlouhodobě spor MŠMT a MPSV, nemohou se shodnout, zda jsou dětské domovy více „vzdělávacími“, nebo „sociálními“ institucemi. Určitý zmatek vytváří i fakt, že dětské domovy, jsou jako jediné školské zařízení zřizovány kraji, nikoliv ministerstvem.

V sociální oblasti by bylo vhodné, více se zaměřit na prevenci v oblasti péče o rodinu, práci s ohroženými skupinami. Dále vytvořit jasnou koncepci pro práci s dětmi v zařízeních v oblasti přípravy na samostatný život, metodicky dohlížet.

Podnětem pro další výzkum by mohl být fakt, že děti do dětských domovů přicházejí již výrazně deprivované, a ne tedy tvrzení, že se děti pobytem v dětských domovech stávají deprivovanými. Především je nutné opakovaně zdůrazňovat, že děti se do dětských domovů nedostávají z vůlí úřadů, jak je bohužel stále prezentováno, ale nařízením soudu, a to především z důvodů selhání výchovy a zanedbání péče v rodině z různých příčin. Z toho jasně vyplývá, že do dětských domovů přicházejí děti již citově deprivované.

Výraznou komplikací pro dětské domovy v současné době je i fakt, že děti jsou zde nařízením soudu umístěny i bez řádné diagnostiky prováděné dříve diagnostickými ústavy. Často se pak stává, že takové nediodiagnostikované dítě není vhodné z různých příčin pro pobyt v dětském domově a dochází tak k výrazným potížím s následným přemísťováním těchto dětí do jiného vhodného zařízení, kde by byla zajištěna, pro ně, adekvátní péče. Jsou to zbytečné komplikace jak pro dětské domovy, tak především pro samotné děti. Vhodným řešením by bylo opět tuto kompetenci vrátit diagnostickým ústavům a předcházet tak zbytečných komplikacím s následným dalším přemísťováním dětí a tím ke zvyšování počtu, již tak, traumatizujících zážitků dětí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BĚHOUNKOVÁ, Leona et al, 2012. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga. ISBN 978-80-87652-87-9.

ČESKO. 2012. *Nový občanský zákoník: zákon č. 89/2012 Sb.*

DENZIN, Norman K. a Yvonna S. LINCOLN, ed., 2000. *Handbook of qualitative research*. 2nd ed. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications. ISBN 978-0-7619-1512-6.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ, 2010. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3070-7.

KELLER, Jan, 2014. *Exkluze jako sociální problém a jako otázka metodologická*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-490-0.

KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ, 2006. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: ASPI. ISBN 80-7357-214-1.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1999. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-304-8.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0.

MŠMT. Zákon č. 109/2002 Sb. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*

MŠMT. 2006. *Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních*

MUŽÁKOVÁ, Monika a Alois DANĚK, 2020. Dětský domov Klánovice v období 1948–1989 aneb čest práci, soudružko vychovatelko! *Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, **30**(1-2), 83-99. ISSN 1211-272

MYŠKOVÁ, Lucie. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče a standardy kvality služeb ambulantních středisek výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2018. ISBN 978-80-7481-222-4.

ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. ISBN 80-85834-60-X.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

ŠKOVIERA, Albín, 2007. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-318-5.

ŠOTOLOVÁ, Eva, 2011. *Vzdělávání Romů*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1909-5.

VOCILKA, Miroslav, 1999. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula. ISBN 80-902667-6-2.

Seznam použitých internetových zdrojů:

DĚTSKÝ DOMOV KLÁNOVICE, 2021 [online]. <http://www.ddklanovice.cz/O-nas/O-domove/>

MIMO DOMOV, 2015 [online]. *Potřeby dětí při odchodu z dětského domova*. Dostupné z: https://www.ditearodina.cz/images/soubory/ke-stazeni/vyzkumy/Ipsos-pro-Mimo-domov-_Poteby-dt-pi-odchodu-z-dtskho-domova-_prezentace-pro-TK_erven-2015.pdf

ŠVEHLA, Jakub a Martina, POLÁČKOVÁ, 2020. *Příprava mladých dospělých vyrůstajících v pobytových zařízeních na odchod do dospělého života*. Praha: Nadační fond Krok domů. Dostupné z: <https://www.krokdomu.cz/media/krokdomu/pruzkum.pdf>

MŠMT, 2021 [online]. *Přehled škol a školských zařízení*. Dostupné z: <https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>

INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2015 [online]. *Studie systému následné péče o ohrožené děti po dosažení zletilosti*. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/studie-systemu-nasledne-pece/>.

MPSV, 2014 [online]. *Manuál standardů kvality sociálně-právní ochrany pro orgány sociálně-právní ochrany*. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/953091/manual_OSPOD.pdf/71acde91-cbdd-36a4-7383-0a4c4552958a

SEZNAM ZKRATEK

ADHD	Hyperaktivita s poruchou pozornosti
atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
ČR	Česká republika
DD	Dětský domov
DDK	Dětský domov Klánovice
DDŠ	Dětský domov se školou
DDÚ	Diagnostický ústav pro děti
DOM	Dům otevřených možností
DÚ	Diagnostický ústav
DÚM	Diagnostický ústav pro mládež
MHMP	Magistrát Hlavního města Prahy
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PROD	Program rozvoje osobnosti dítěte
SOU	Střední odborné učiliště
SŠ	Střední škola
SVP	Středisko výchovné péče
SZZ	Státní závěrečná zkouška
tj.	to je
tzv.	tak zvané
ÚV	Ústavní výchova
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
VÚ	Výchovný ústav
ZDC	Zařízení pro děti cizince
ZDVOP	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
ZŠ	Základní škola

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1:	2
Tabulka č. 2:	7
Tabulka č. 3:	15

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A:	
Souhlas s provedením výzkumu v DD Klánovice.....	I
Příloha B:	
Formulář: Program rozvoje osobnosti dítěte užívaného v DD Klánovice.....	II
Příloha C:	
Smlouva o výpůjčce tréninkového bytu - vzor.....	III

SOUHLAS S PROVEDENÍM VÝZKUMU V DĚTSKÉM DOMOVĚ KLÁNOVICE

Jakožto statutární zástupce souhlasím s provedením výzkumu Natálie Jackové v rámci její bakalářské práce zpracovávající téma:

Příprava dětí z Dětského domova Klánovice na samostatný život a využití tréninkových a startovacích bytů

Uvedený souhlas se vztahuje i na případnou následnou prezentaci práce.

Základní podmínkou je striktní dodržování zákonných norem, především GDPR.

Fotografie dětí jsou zakázány, jména budou anonymizována.

Výstupy výzkumu nereprezentují stanoviska Dětského domova Klánovice.

V Praze 18. ledna 2021

Mgr. Dana Kuchtová

Ředitelka Dětského domova a Školní jídelny Smržovská 77, Praha 9 Klánovice



Dětský domov a Školní jídelna
Smržovská 77, Praha 9 - Klánovice
PSČ 190 14
Tel: 281 962 127 fax: 281 962 406
e-mail: reditelka@ddklanovice.cz



PROGRAM ROZVOJE OSOBNOSTI DÍTĚTE

Vztahy k autoritám. Celkové ladění	
Vztahy v kolektivu, k mladším dětem a vrstevníkům	
Chování v zátěžových situacích (konflikty, afekty, sebeovládání)	
Sebevědomí, volní vlastnosti	
Společenské návyky, chování na veřejnosti	
Hygienické návyky, úprava zevnějšku	
Pracovní návyky, samostatnost	
Vztah ke škole, aspirační úroveň, orientace do budoucnosti	
Zájmy	
Vztahy s rodinou, citový rozvoj	
Specifická problematika	
Sebehodnocení dítěte, vlastní stanovené cíle	
Vypracoval, podpis	

Smlouva o výpůjčce tréninkového bytu

uzavřena v souladu s ust. § 2193 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění a násl.

Níže uvedeného dne, měsíce a roku uzavřeli

Dětský domov a školní jídelna, Praha 9-Klánovice, Smržovská 77

příspěvková organizace

se sídlem Praha, Smržovská 77, PSČ 190 14

zastoupena Danou Kuchtovou, ředitelkou

(dále jen jako „půjčitel“)

a

Jméno a příjmení:, trvale bytem:

(dále jen jako „vypůjčitel“)

tuto

smlouvu o výpůjčce tréninkového bytu

PREAMBULE

Půjčitel byl zřizovací listinou ze dne 14. 3. 2008 svěřena do správy k jeho vlastnímu hospodářskému využití budova č. popisné 78, č. parcely č. 505, katastr. území Klánovice. V této budově, na adrese Smržovská 78, Praha 9-Klánovice se v 1.patře nachází byt, který je předmětem této smlouvy. Celková výměra podlahové plochy bytu je 21 m². Půjčitel, v souladu se svou hlavní činností, přenechává vypůjčitelu tuto nemovitost-byt specifikovaný v čl. I. této smlouvy k užívání za podmínek touto smlouvou dále stanovených.

I.

Předmět smlouvy

1. Půjčitel je výlučným správcem a uživatelem budovy s číslem popisným 78 nacházející se na pozemku p. č. 505, zapsané v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště Praha, na listu vlastnictví 1369, pro obec Praha, část obce a katastrální území Klánovice.
2. Půjčitel touto smlouvou přenechává vypůjčitelu část nemovité věci specifikované v předchozím odstavci tohoto článku (dále jen „tréninkový byt“). Tréninkový byt o výměře 21m² se nachází v 1.patře budovy popsané v odst. 1 tohoto článku a je označen č. 4.
3. Tréninkový byt zahrnuje: zádveří, koupelnu s WC, kuchyňský kout, pokoj.
4. Vypůjčitel prohlašuje, že si před uzavřením této smlouvy tréninkový byt řádně prohlédl, a je mu tak znám jeho současný stav, což stvrzuje svým podpisem na této smlouvě.
5. Tréninkový byt bude vypůjčitelu protokolárně předán nejpozději do 5 dnů ode dne podpisu této smlouvy.

II. Náklady a způsob jejich úhrady

1. Smluvní strany se ujednaly na tom, že vypůjčitel není povinen podílet se na úhradě nákladů spojených s užíváním výše vymezeného tréninkového bytu. Předmět této smlouvy se tak přenechává vypůjčiteli k užívání bezúplatně.

III. Doba trvání smlouvy

1. Tato smlouva se uzavírá na dobu určitou, a to na dobu **od - do**. V případě, že vypůjčitel bude užívat předmětnou nemovitost v rozporu s touto smlouvou nebo platnými právními předpisy, je půjčitel oprávněn požadovat vrácení předmětné nemovitosti i před uplynutím shora uvedené doby.
2. Vypůjčitel musí být klientem DD Klánovice. Pokud vypůjčitel přestane být klientem Dětského domova Klánovice, tato smlouva zaniká ke dni, kdy vypůjčitel přestal být klientem DD Klánovice.

IV. Práva a povinnosti vypůjčitele

1. Vypůjčitel je povinen nemovitost řádně užívat.
2. Vypůjčitel je povinen vrátit nemovitost zpět půjčiteli do 5 dnů ode dne uplynutí lhůty uvedené v čl. III. této smlouvy, není-li stranami dohodnuta jiná lhůta.
3. Vypůjčitel je oprávněn vrátit nemovitost zpět půjčiteli i před uplynutím lhůty uvedené v čl. III. této smlouvy, to však pouze po předchozím písemném souhlasu půjčitele.

V. Závěrečná ustanovení

1. Věci neupravené touto smlouvou se řídí příslušnými právními předpisy v aktuálním znění, zejména zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
2. Tato smlouva může být měněna pouze po vzájemné dohodě obou smluvních stran, a to formou písemných dodatků.
3. Tato smlouva je vyhotovená ve 2 stejnopisech, z nichž každá strana obdrží po jednom.
4. Na důkaz toho, že tato smlouva odpovídá svým obsahem pravé a svobodné vůli obou smluvních stran připojují níže tyto své podpisy.

V Praze, dne:

Za půjčitele: ředitelka DDaŠJ Klánovice

Vypůjčitel: Jméno, příjmení

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Natálie Jacková

Obor: speciální pedagogika-vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Příprava dětí z Dětského domova Klánovice na samostatný život a využití tréninkových a startovacích bytů

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: PhDr. Alois Daněk, Ph.D.